

Erkoista, Sanoma Oy:n mahtisuvusta, on tuoreeltaan julkaistu kaksikin kirjaa: Loistavat Erkot (

Antti Blåfield

) ja Aatos (

Leena Liukkonen

). Niitä ovat arvostelleet mediakulttuurimme huipulla mm.

Pekka Tarkka

ja

Torbjörn Kevin

, ja kommentoineet mm.

Jukka Kemppinen

ja

Jorma Melleri

.

Kirjat ja arvostelut ovat syntyneet kuulopuheiden ja osin sosiaalisen tuttavuuden perusteella.

Kukaan heistä ei ole palvellut enempää

Eljas

kuin

Aatos Erkon

alaisuudessa. Minä olen kummankin alaisuudessa: HS:n ja IS:n urheilutoimitusten avustajana 1959-61, HS:n ja "Vekkiksen" toimittajana 1962-65 Eljas Erkon ja 1962-67 Aatos Erkon alaisuudessa. Kokemukseni "loistavista" Erkoista poikkeaa osin vahvasti em. kirjantekijöiden ja kulttuurihuippujen luomasta kuvasta.

ISÄNI

loi ensikäsitykseni Eljas Erkosta Ruoveden taisteluissa ja Tampereen valtauksessa, jossa isä haavoittui. "Pojat, nyt mennään, se sanoi, otti pistoolinsa ja lähti kävelemään eikä taakseen katsonut. Ei siinä kukaan kehdannut jäädä seisomaan", isäni kertoi Eljas Erkosta.

Eljas Erkkö, Sanoma Oy:n toisen polven patruuna, menestyi sittemmin maamme ulkoministerinä 1939, erikoislähettiläänä ja täysivaltaisena ministerinä, mutta ennen kaikkea Sanoma Oy:n lehti-imperiumin suuruuden luoja.

Eljas oli pelkäämätön, piinkova voimahahmo, joka uskalsi sanoa suoraan, joskus vähän

ajattelemattomastikin. Kuuluisa on tapaus, jossa ärtynyt Eljas "Luddalla" laukoi henkilökunnan edessä pojalleen Aatokselle: "Muista Aatos, kun minä kuolen, tätä fi rmaa johtaa Patricia (Aatoksen sisko)!"

Simo-Pekka Nortamo

oli juuri perinyt Viikkosanomien ("Vekkis") päätoimittajan tehtävät Aatos Erkolta, kun nimitti minut lehden moottoritoimittajaksi 1962. Tehtävänä oli täyttää joka viikko yksi aukeama autotestillä, omistajakokemuksilla, KKOn liikennettä koskevilla ennakkopäätöksillä, ymv.

Kun tulin, autotuonti oli juuri vapautunut säännöstelystä 1962. Säännöstelyn aikana uudet autot oli myyty ½ - 1 ½ vuotta etukäteen. Maahantuojat antoivat autotoimittajien maistella uutuuksiaan kuin armopaloja. Pieninkin kielteinen arvostelu, eikä toimittajalla enää ollut asiaa uusiin länsiautoihin.

Ranskalaiset autot olivat silloin eri kastissa kuin muut länsiautot. Maan Auto Oy:n omistaja, kauppaneuvos

Aimo Aho

ja partnerinsa, SDP:n moninkertainen ministeri

Aarre "Sapeli" Simonen

onnistuivat kääntää paperiteollisuuden Ranska-viennin vaihtokaupaksi, jolla ranskalaisia autoja, lähinnä Maan Auton Peugeotteja ja Berner Oy:n Simcaa, tuotiin Suomeen enenevästi jo vuotta ennen säännöstelyn purkua 1961. Pieni Simca 1000 ensiesiteltiin 1961 ja nousi heti Suomen myyntitilastojen kärkikolmikkoon. Siitä alkoi lähempi tuttavuus Eljas Erkon kanssa.

- **BREMER** ja Nortamo heti ministeri Erkon puhutteluun! kävi käsky "Luddalla", Sanomien pääkallopaikalla. Käsky oli tiukka. Simo-Pekka ja minä katselimme toisiamme. Jokin oli pielessä. Eljas Erkon katse oli kuin myrskyn merkki, kun astuimme hänen huoneeseen Luddan ylimmässä kerroksessa. - Mitä olette saaneet aikaan! Kauppahuone Berner uhkaa lopettaa kaiken ilmoittelun Sanomissa, jollei Bremerille anneta potkut, Erko mylvähti. Bremer, te olette nimittänyt Simca 1000:ta "paperiautoksi" Viikkosanomissa!

Selitin että mielestäni se oli sellainen, poikkeuksellisen ohutpeltinen. "Missä on sellainen", Erko sihahti. "Äsken kun tulin, sellainen seisoi tässä edessä toisella puolella katua", änkytin.

- Te seisotte siinä! Minä käyn katsomassa”, Erkko komensi, kääntyi ja paukautti oven kiinni perässään.

Eljas Erkko oli kova jätkä. Sodassa ja rauhassa.

Simo-Pekka ja minä ikkunaan. Eljas Erkko saapasteli kadun yli kiertämään pysäköityä Simca ”Tonnia” kädet selän takana. Sitten pysähtyi, nosti kätensä ja painoi yhdellä sormella ”Tonnin” kattoa. Kevyt notkahdus näkyi ylös asti. Ja Erkko siltä seisomalta kadun yli takaisin.

”Te seisotte siinä”, oli ministerin ainoat sanat kun istui tuolilleen ja veivasi puhelinnumeron. Joku vastasi.

- Kuule ystävä, kävin tutustumassa ”Tonniinne”, ministeri sanoi. ”Tutkin sitä. Sehän ON sellainen!” Seurasi pitkää puhetta luurin toisesta päästä, johon Eljas Erkko vain murahteli ja myöntelikin väliin. Luulin jo että loppuni oli tullut, kun:

- Kuule Harry, eikö me anneta nuorten hoitaa bisneksiä. Pelataan me vaan golfi a! Puhelu päättyi. Eljas Erkko katsoi minuun tuimasti ja murahti ikimuistettavasti:

- Bremer muistakaa, niin kauan kun kirjoitatte oman mielipiteenne jatkatte täällä töissä. Sillä hetkellä kun kirjoitatte jonkun muun mielipiteitä, lennätte täältä ulos! Samalla Erkko näytti sormella ovea: ulos! Palaveri oli päättynyt.

EI KAUAAKAAN

kun reipas autoarvosteluni johti automaahantuojaen päätökseen: kukaan ei anna Bremerille

autoa koeajettavaksi! Eipä siinä muuta kuin Eljas Erkolta neuvoa kysymään.

- Mm-rh, Erko murahti: "Mitä te haitte koeajoon"? Olin pyytänyt Haka-Autolta BMW 1 500 koeajoon, kun omistaja,

"Pappa" Eräjuuri

ilmoitti, että Autotuoajat ry:n päätöksellä minulle ei anneta autoja koeajettavaksi.

- Vai niin... Erko murahti, mitä sellainen maksaa?

Siinä se oli miljoonakaksisataatuhatta, selitin, mutta pitäisi olla valmiiksi sisäänajettu, sellainen 5 000-7 000 km takanaan.

Erko veti povitaskustaan shekkivihon, täytti sen ja sanoi:

- Menkää, ostakaa sellainen! Ja myykää koeajon jälkeen mahdollisimman pienellä tappiolla! Shekissä luki 1 200 000 markkaa.

Ehti tulla vielä Hillman Minx ja VW "Kupla" 1 200, kaikki yli 3 000 km ajettuina kantaen ensikulumisen merkkejä. Iskunvaimennuksen, tekstiilien, kumitiivisteiden, kuljettajan paikan ym. heikkouksien arvostelu testiraportissa hermostutti maahantuoajat nopeasti purkamaan pannatuomionsa. "On se sittenkin parempi, että teille annetaan kunnolla läpikäyty ja huollettu auto koeajoon, Autotuoajat ry:n toimitusjohtaja

Kurt Lindén

ilmoitti.

Saldo kolmesta ostetusta autosta jäi vain noin tuhatkunta markkaa tappiolle. Kun ilmoitin Autotuoajien päätöksestä, Erko murahteli silminnähden tyytyväisenä:

- Hyvä! Ja Bremer, jos joku uhkailee että eivät autotestinne takia enää ilmoita Helsingin Sanomissa, sanokaa minun sanoneeni, että "se on hyvä, siinä on muutenkin jo ihan liikaa

ilmoituksia”!

Että sellainen patruuna, Eljas Erkko. Hänen ”journalistiset” opetuksensa ovat seuranneet minua tähän päivään saakka. Poikansa Aatos Erkko oli toista luokkaa. Hänestä seuraavassa lehdessä.